

Ορεινή Πέλλα: Το «τείχος» των συνόρων

Περιπέτειες στο χιόνι, εξερευνήσεις φαραγγιών, ατελείωτες «τζιπάδες» στα όρια της μεθορίου, μα και θερμά λουτρά για αναζωογόνηση και χαλάρωση σ' έναν τόπο που παραμένει ακόμα αυθεντικός και αναλλοίωτος. Κι όλα αυτά χωρίς συμβιβασμούς στην ποιότητα των παροχών... Φύγαμε, λοιπόν, για την ορεινή μεθοριακή Πέλλα

Τα βουνά της ορεινής Πέλλας φράζουν τον προς βορρά ορίζοντα της Μακεδονίας σαν θεόρατο τείχος και με τη στιβαρή παρουσία τους καθορίζουν την τοπιογραφία της περιοχής.

Οι περισσότεροι γνωρίζουν μόνο το Καϊμάκτσαλαν ή αλλιώς όρος Βόρας (ψηλότερη κορφή 2.524 μέτρα) που έγινε γνωστό στο πανελλήνιο από το χιονοδρομικό κέντρο που αναπτύσσεται στα κορφοβούνια του.

Το εκκλησάκι του Προφ. Ηλία στην κορυφή του Καϊμάκτσαλαν

Αγνωστα στους πολλούς αν και σχεδόν το ίδιο ψηλά και επιβλητικά είναι τα βουνά Πίνοβο (υψόμε. 2.156) και Τζένα (υψ. 2.182) στα βορειοανατολικά της Εδεσσας ακριβώς πάνω στη συνοριακή γραμμή της Ελλάδας με τη F.Y.R.O.M. Οι τρεις αυτοί ορεινοί όγκοι καθώς συνδέονται μεταξύ τους από μακριά δίνουν την εντύπωση μιας αδιάσπαστης οροσειράς, ενός «τείχους» των συνόρων.

Στις πλαγιές του Καϊμάκτσαλαν σκαρφαλωμένα σε μεγάλο υψόμετρο υπάρχουν αρκετά χωριά τα οποία καθώς βρίσκονται πολύ κοντά στο χιονοδρομικό κέντρο έχουν εξελιχθεί -τα τελευταία χρόνια- σε ορεινά θέρετρα. Ανάμεσά τους ο Παλιός Άγιος Αθανάσιος και η Παναγίτσα.

Στα ανατολικά του Καϊμάκτσαλαν ξεχωρίζει το Λουτράκι και τα όμορα χωριά Ορμα και Κερασιά που έχουν αξιόλογους ξενώνες και ανάλογες υποδομές, ενώ παράλληλα είναι κοντά στις ιαματικές πηγές των Λουτρών Πόζαρ και προσφέρουν πρόσβαση στο χιονοδρομικό κέντρο. Από εκεί και πέρα, αρχίζει η απέραντη μοναξιά των επαρχιακών μεθοριακών χωριών όπου μπορεί να μην υπάρχουν ανάλογες διευκολύνσεις, όμως ο ταξιδιώτης θα έχει την ευκαιρία να δει και ν' ανακαλύψει μια άλλη Ελλάδα.

Το κεφαλοχώρι του Αρχάγγελου, αντίκρου η κορυφή του όρους Τζένα

Οι κάτοχοι τετρακίνητων οχημάτων θα απολαύσουν μοναδικές ορεινές διασχίσεις (στην περίπτωση βέβαια που δεν έχει πέσει πολύ χιόνι) και καθώς θα σκαρφαλώνουν στα μεγάλα υψόμετρα των κορυφογραμμών θα έρθουν σε επαφή με την άγρια φύση της περιοχής.

Πεζοπόροι και ορειβάτες ακολουθώντας σημαδεμένα μονοπάτια θα ανακαλύψουν τους καταρράκτες των Λουτρών Πόζαρ και την Τζένα και θα αντικρίσουν τα αλπικά λιβάδια του Ράμνο Μπορ και του Ντόπρο Πόλε.

Τα Λουτρά Πόζαρ, το θερμό πρόσωπο του Καϊμάκτσαλαν

Εξαιρετικά ενδιαφέροντα καθώς θα αποκαλύψει στον ενδιαφερόμενο την ομορφιά της άγνωστης ορεινής Πέλλας είναι η οδική διαδρομή που τρέχει πάνω στον επαρχιακό δρόμο Αριδαίας – Αρχάγγελου (35 χλμ.).

Στα Λουτρά Πόζαρ

φήνοντας πίσω την πόλη των καταρρακτών, την πάντα ενδιαφέρουσα Εδεσσα, από το πρώτο κιόλας χιλιόμετρο ο δρόμος «τρέχει» στις βορειοανατολικές απολήξεις του Καϊμάκτσαλαν αποκαλύπτοντας τις ορεινές του διαθέσεις. Στα 5 χιλιόμετρα συναντάτε το χωριό Αγρας και αμέσως μετά (2 χλμ.) στρίβετε δεξιά για τα χωριά Κερασιές, Σαρακηνοί.

Ενας από τους καταρράκτες που συναντάμε ακολουθώντας το μονοπάτι από τα Λουτρά Πόζαρ

Στην πορεία θα διασχίσετε κατάφυτα από κερασιές τοπία (μην ξεχνάμε ότι η περιοχή δίνει τα περίφημα κεράσια Βοδενών) και στη συνέχεια θα κατηφορίσετε για την πεδιάδα της Αλμωπίας και τα χωριά Μεγαπλάτανος, Ορμα και Λουτράκι.

Εδώ σε τούτο τον περικλειστο από βουνά και κατάφυτο από δάση τόπο που τον αυλακώνουν βαθιά φαράγγια, θα βρείτε καλά καταλύματα και αρκετές επιλογές για φαγητό.

Ο οικισμός του Παλιού Αγ. Αθανάσιου βρίσκεται σε ύψος 1.350 μέτρων

Σε ελάχιστη απόσταση από τα χωριά Ορμα και Λουτράκι (2,5 χιλιόμετρα) βρίσκεται η είσοδος των Λουτρών Λουτρακίου (Πόζαρ). Στην είσοδο του φαραγγιού σας υποδέχεται το Κέντρο Πληροφόρησης και αμέσως μετά αναπτύσσονται οι κτιριακές εγκαταστάσεις των λουτρών, η ανοικτή πισίνα, χώροι αναψυχής και θέσεις στάθμευσης.

Τα Λουτρά Πόζαρ απέχουν 35 χλμ. από την Εδεσσα. Η περιοχή είναι γνωστή από τα πανάρχαια χρόνια για την ιαματική δράση των νερών της τα οποία πηγάζουν από τα σπλάχνα του βουνού και έχουν σταθερή θερμοκρασία 37 βαθμών Κελσίου. Η ωριαία παροχή φτάνει τα 650 κυβ. μέτρα, αρκετή για τη λειτουργία του υδροθεραπευτηρίου και της ανοικτής πισίνας.

Ο ναός του Αγ. Δημητρίου στον δρόμο προς Αετοχώρι. Απέναντι ξεχωρίζει η ράχη που συνδέει την Τζένα με το Πίνοβο

Λίγο ψηλότερα από τις εγκαταστάσεις των Λουτρών, θα βρεθείτε στην είσοδο του επισκέψιμου σπηλαιού αφού ακολουθήσετε ανηφορικό μονοπάτι.

Το φαράγγι που διατρέχει ο Θερμοπόταμος (Τοπλίτσα) ή ποτάμι του Αγίου Νικολάου είναι ιδανικό για περπάτημα. Μάλιστα καθώς έχουν δημιουργηθεί γεφυρούλες και μέρος του έχει πλακοστρωθεί, στα πρώτα εύκολα 700 -1000 μέτρα μπορούν να πεζοπορήσουν όλοι.

Μετά το τέλος της πλακόστρωσης το μονοπάτι θα δυσκολέψει όσους τολμηρούς συνεχίσουν, γι' αυτό θα πρέπει να έχουν κατάλληλο εξοπλισμό και καλή φυσική κατάσταση. Σε αρκετά σημεία χρειάζεται σκαρφάλωμα, ενώ κάπου αλλού επιβάλλεται το πέρασμα μέσα από το ρηχό ποτάμι.

Το χιονισμένο Πίνοβο όπως το βλέπουμε από το Μαύρο Δάσος

Ωστόσο η συνάντηση με τους δύο πανέμορφους καταρράκτες θα σας αποζημιώσει. Οι πιο έμπειροι μπορούν να συνεχίσουν μέχρι τη δασική θέση «Ράμνο Μπόρ» (ίσιο πεύκο) από όπου θα ατενίσουν όλο το μεγαλείο των ψηλότερων κορφών του Καϊμάκτσαλαν.

Ο κοσμοπολίτικος Παλιός Άγιος Αθανάσιος

Πώς κατάφερε η Τσέγανη (παλιό όνομα του Αγ. Αθανάσιου), ένα ορεινό, απόμερο και σχεδόν εγκαταλελειμμένο χωριό των μακεδονικών βουνών να μετεξελιχθεί μέσα σε λίγα χρόνια στο πιο «in» κοσμοπολίτικο θέρετρο της Βορείου Ελλάδας, είναι μια ενδιαφέρουσα ιστορία που εύκολα θα σας διηγηθούν οι ντόπιοι. Το χωριό βρίσκεται σε ύψος 1.350 μέτρων, σε μια από τις αλλεπάλληλες πτυχώσεις που σχηματίζει ο ορεινός όγκος του Καϊμάκτσαλαν καθώς σβήνει προς τη μακεδονική πεδιάδα.

Πανοραμική άποψη της πεδιάδας της Αριδαίας. Στο βάθος διακρίνονται τα βουνά Πίνοβο και Τζένα

Κάπου εκεί στα τέλη της δεκαετίας του 1980 γύρω απ' τον παλιό πυρήνα του οικισμού δημιουργήθηκαν οι πρώτες νέες κατοικίες. Οι γειτονιές χρόνο με τον χρόνο επεκτάθηκαν και συνεχίζουν, καταλαμβάνοντας τα γύρω υψώματα.

Εδώ θα βρείτε μερικούς από τους πιο ατμοσφαιρικούς ορεινούς ξενώνες, εξαιρετικό φαγητό στις πολυάριθμες ταβέρνες και φυσικά τον χειμώνα άφθονο χιόνι που συχνά κατεβαίνει από τις κορφές του Καϊμάκτσαλαν για να στολίζει τις γειτονιές. Την Εδεσσα χωρίζουν από τον Παλιό Άγιο Αθανάσιο μόλις 35 χιλιόμετρα, όλα σε ασφάλτινους δρόμους που όμως τον χειμώνα, παρά τον συχνό εκχιονισμό τους, χρειάζονται προσοχή λόγω υψόμετρου και παγετού. Χρησιμοποιώντας τον Παλιό Άγιο Αθανάσιο σαν αφετηρία, εύκολα μπορεί κανείς να προσεγγίσει τα μικρά χωριά που βρίσκονται ολόγυρα και σε ελάχιστη απόσταση απ' τον οδικό άξονα του Χιονοδρομικού Κέντρου του Καϊμάκτσαλαν.

Η λίμνη Αγρα είναι ένας σπουδαίος υδροβιότοπος

Αξίζει να επισκεφθείτε τους ορεινούς οικισμούς Παναγίτσα και Ζέρβη, να αναζητήσετε τον εγκαταλειμμένο οικισμό Ξανθόγεια, να περιπλανηθείτε στους δρόμους της Αρνισσας. Από εδώ ακολουθώντας βατούς χωματόδρομους θα προσεγγίσετε τις όχθες της λίμνης Βεγορίτιδας.

Στην κορφή του Καϊμάκτσαλαν βρίσκεται το ξωκλήσι του Προφ. Ηλία. Ο ιδιόμορφος αυτός ναός κτίστηκε το 1924 από τα υπολείμματα πολεμικού υλικού στη μνήμη των Γερμανών και Γιουγκοσλάβων στρατιωτών που σκοτώθηκαν στις σφοδρές μάχες του 1916.

Περιπλανήσεις στη μεθόριο

Ανηφορίζοντας τον δασικό δρόμο από το Λουτράκι για το υπίπεδο Ντόμπρο Πόλε

Μια θαυμάσια διαδρομή είναι αυτή που θα σας φέρει στα μικρά χωριά και στις απομονωμένες κωμοπόλεις των συνόρων όπως ο Εξαπλάτανος -πατρίδα του Μενέαλου Λουντέμη-, το Λυκόστομο, οι Προμάχοι και το Ανω Γαρέφειο, ένα χωριό με πολλά παραδοσιακά σπίτια.

Στη συνέχεια, ο δρόμος γλιστρά πλάι στα σύνορα. Περνά από το χωριό Φούστανη και σας οδηγεί στο Αετοχώρι για να καταλήξει στο κεφαλοχώρι του Αρχάγγελου. Τα σπίτια του ακουμπούν σε χαμηλό αυχένα ανάμεσα στο Πάικο (νότια) και στην Τζένα (βόρεια), ένα επιβλητικό βουνό που από εδώ μοιάζει να ορθώνει το ανάστημά του πάνω στη συνοριακή γραμμή Ελλάδας - FYROM. Αυτός ο γραφικός ακριτικός οικισμός βρίσκεται σκαρφαλωμένος στα 800 μέτρα και αγναντεύει τη στενή λωρίδα γης ανάμεσα στους δασωμένους όγκους των μεθοριακών βουνών. Διασώζονται αρκετά από τα παλιά πέτρινα σπίτια του με τις χαρακτηριστικές στέγες από σχιστόλιθο. Παρά τις νέες οικοδομές, το χωριό διατηρεί στο σύνολό του την αρχιτεκτονική του ταυτότητα αφήνοντας από μακριά μια εικόνα ιδιαίτερα θετική στον επισκέπτη.

Το χιονοδρομικό κέντρο στο Καϊμάκτσαλαν με τις απέραντες πίστες του

Λίγο πριν από τον Αρχάγγελο, στην άκρη δασωμένου υψώματος, διακρίνεται το ομώνυμο ιστορικό μοναστήρι (υψόμ. 700). Ιδρύθηκε τον 12ο αιώνα, όταν στο συρρικνωμένο πια Βυζάντιο αυτοκράτορας ήταν ο Ανδρόνικος ο Α', ο Κομνηνός. Ομως τον 19ο αιώνα γνώρισε ιδιαίτερη ακμή και αποτέλεσε πνευματικό φάρο σε μια περίοδο η οποία χαρακτηριζόταν από έντονες εθνικές ανακατατάξεις στον ευρύτερο βαλκανικό χώρο. Το καθολικό της, ρυθμού βασιλικής με τρία κλίτη, είναι σε μεγάλο μέρος του διακοσμημένο με αξιόλογες τοιχογραφίες, ενώ η εικόνα του Αρχάγγελου χρονολογείται από το 1862. Ιδιαίτερα εντυπωσιακή είναι η θέα από το προαύλιο προς την κοιλάδα και τα ακροβούνια της Τζένας.

Κατά τη διάρκεια του Μακεδονικού Αγώνα, η μονή Αρχάγγελου Μιχαήλ ή Οσιανης, όπως είναι το παλιότερο όνομά της, εκμεταλλεζόμενη την απρόσιτη ορεινή θέση της μετατράπηκε σε άτυπο στρατηγείο των αντάρτικων ομάδων, αλλά και στέγασε το νοσοκομείο, τις αποθήκες των πυρομαχικών και των τροφίμων. Σήμερα, μετά μια μακρά περίοδο εγκατάλειψης, το μοναστήρι φαίνεται να μπαίνει σε μια νέα δημιουργική τροχιά.

Σημαντικά οικοσυστήματα

Λίμνη

Αγρα

Πάνω στον δρόμο Εδεσσας – Αρνισσας βρίσκεται η μικροσκοπική λίμνη Αγρα στη θέση της οποίας βρισκόταν παλιότερα το έλος του Τιάβου που έδινε καταφύγιο σε πολλά άγρια ζώα και πουλιά. Από εδώ πήγαζε ο ποταμός Βόδας (σλαβική λέξη που σημαίνει νερό) και σήμερα είναι γνωστός ως ποταμός Εδεσσαίος. Οι πρώτες συστηματικές προσπάθειες του ανθρώπου να τιθασεύσει το έλος του Τιάβου ξεκίνησαν στις αρχές της δεκαετίας του 1950, όταν η ΔΕΗ ύψωσε μικρό φράγμα με αποτέλεσμα να σχηματιστεί μια υδάτινη λεκάνη χωρητικότητας ενάμισι εκατομμυρίου κυβικών μέτρων νερού. Το έλος πνίγηκε στα ίδια του τα νερά και στη θέση του (σε μικρότερη έκταση) αναπτύχθηκε η τεχνητή λίμνη του Αγρα. Το όνομά της το οφείλει στον καπεταν-Αγρα, τον Ναυπλιώτη υπολοχαγό του Πεζικού Τέλο Αγαπητό τον οποίον κρέμασαν οι Βούλγαροι στις 8 Ιουνίου του 1907 στην περιοχή.

Σύμφωνα με κοινοτική οδηγία, η περιοχή κρίθηκε προστατευόμενη για τα σπάνια είδη που φιλοξενεί. Αξίζει να αναφέρουμε ότι έχουν καταγραφεί 2 είδη αμφιβίων, 2 θηλαστικών και 133 είδη πουλιών(από τα 422 που υπάρχουν στην Ελλάδα) εκ των οποίων τα 54 φωλιάζουν εδώ. Κυριότερα από αυτά είναι ο Μικροτσικνιάς, ο Πορφυροτσικνιάς, ο Φιδαετός και το Μουστακογλάρονο. Οποσδήποτε πριν ξεκινήσετε οποιαδήποτε περιπλάνηση γύρω από τη λίμνη, θα πρέπει να σταματήσετε για ενημέρωση στο «Κέντρο Πληροφόρησης».

Μαύρο

δάσος

Από το χωριό Ορμα ανηφορίζετε με γρήγορες στροφές για Κερασιά απολαμβάνοντας μεγαλόπρεπη θέα στην πεδιάδα. Από την Κερασιά ξεκινά μια συναρπαστική διαδρομή που διατρέχει τις δασωμένες πλαγιές του Καϊμάκτσαλαν. Ο δρόμος είναι ασφάλτινος και περνά μέσα από πυκνόφυτα δάση, διασχίζει το εκπληκτικό «Μαύρο Δάσος» και καταλήγει μετά 18 χιλιόμετρα έντονης ανάβασης στο Χιονοδρομικό Κέντρο. Σύμφωνα με την παράδοση, ο Μέγας Αλέξανδρος χρησιμοποιώντας την ξυλεία του Μαύρου Δάσους δημιούργησε την περίφημη Σάρισα, το υπερμέγεθες ακόντιο (είχε μήκος 6 μέτρα) καθιστώντας τη Μακεδονική Φάλαγγα αήττητη. Σήμερα το Μαύρο Δάσος θεωρείται ένα από τα ομορφότερα δασικά οικοσυστήματα της Β. Ελλάδας. Καθώς το κυνήγι απαγορεύεται (τουλάχιστον στα χαρτιά), βρίσκουν εδώ καταφύγιο σχεδόν όλα τα μεγάλα και απειλούμενα με εξαφάνιση θηλαστικά της ελληνικής πανίδας όπως ο λύκος, η αρκούδα, το ζαρκάδι, το ελάφι.

Στις

όχθες

της

Βεγορίτιδας

Με αφετηρία τον ιστορικό παραλίμνιο οικισμό της Αρνισσας -αναφέρεται και από τον αρχαίο ιστορικό Θουκυδίδη- θα περιπλανηθείτε στις όχθες της λίμνης Βεγορίτιδας. Μπορεί τα τελευταία χρόνια λόγω υπεράντλησης των υδάτων από τη ΔΕΗ να έχει συρρικνωθεί -πριν από χρόνια ήταν η μεγαλύτερη λίμνη της Ελλάδας-, παραμένει όμως ένα σημαντικός υδροβιότοπος και εντάσσεται στη ζώνη προστασίας του προγράμματος «NATURA 2000».

Παράδεισος για τους λάτρεις των σπορ

Αποδράσεις

με

4x4

Αναμφίβολα η ομορφότερη διαδρομή που μπορεί να πραγματοποιηθεί με τετρακίνητο όχημα, είναι αυτή που τρέχει στον δασωμένο αυχένα που συνδέει το Καϊμάκτσαλαν με το άγνωστο μεθοριακό βουνό Πίνοβο. Αφού βέβαια ρωτήσετε τους ντόπιους (φρόνιμο θα ήταν να έχετε μαζί σας κάποιον που γνωρίζει τα μέρη) θα κατευθυνθείτε προς το εγκαταλειμμένο πια χωριό Παλιό Λουτράκι και στη συνέχεια διασχίζοντας υπέροχα δάση με καστανιές, οξιές και μαυρόπευκα θα βγείτε στο υψίπεδο «Ντόμπρο Πόλε»- Καλή Πεδιάδα- (υψόμ. 1.750) και από εκεί θα κατηφορίσετε προς το συνοριακό χωριό Προμάχοι όπου θα πατήσετε ξανά άσφαλτο.

Πεζοπορία

Ενα σχετικά βατό και καθαρό μονοπάτι που ξεκινά από τις ψηλότερες γειτονιές του Παλιού Αγίου Αθανάσιου, οδηγεί στο Ρέμα Φλώρου με τους μικρούς σκαλωτούς καταρράκτες και το πυκνό δάσος. Δεν χρειάζονται ιδιαίτερα προσόντα για να ακολουθήσετε αυτή τη διαδρομή, αρκεί να έχετε κατάλληλο εξοπλισμό και μαζί σας κάποιον που θα γνωρίζει τα κατατόπια. Καλό είναι να μην ξεκινήσετε με χιονόπτωση καθώς το μονοπάτι εύκολα θα χαθεί κάτω από το χιόνι. Για οργανωμένες πεζοπορικές

εξορμήσεις στην ευρύτερη περιοχή της Πέλλας θα επικοινωνήσετε με τον κ. Γιάννη Χατζηαντωνίου στο 6944991075.

Χιονοδρομικό Κέντρο Καϊμάκτσαλαν

Οι εγκαταστάσεις του βρίσκονται σε υψόμετρο 2.050-2.480. Διαθέτει πίστες για όλες τις κατηγορίες των χιονοδρόμων που εξυπηρετούνται από 7 αναβατήρες. Λειτουργεί εστιατόριο, καφετέρια, snow bar, ενώ υπάρχουν κατάστημα ενοικιάσεως εξοπλισμού, σχολή σκι, γραφείο τουριστικών πληροφοριών, σταθμός Α' βοηθειών και χώρος στάθμευσης. (Τηλ.: 23810 32000-2, www.kaimaktsalan.gr).